

Renesansa

- ponovni preporod
 - 14., 15., 16. stoletje
 - začne se v Italiji
 - pomembna so čustva, to kar človek misli
 - pomemben je tudi razum (po razumski poti najti razlago)
 - usmerjenost v posmrtno življenje ni pomembno
 - najvišja vrednota je človek
 - avtorji se zgledujejo po antični umetnosti
 - razvije se lirika, epika, dramatika - prenese večje spremembe – novela
-

Francesco Petrarca (lirika): pisal je sonete, prav tako kakor Prešeren, oba sta imela muzi (Laura in Julija). V obeh primerih so se srečali v cerkvi. Prešeren se po Petrarci zgleduje. Petrarca je večino pesmi napisal v latinščini, nekoliko se je zgledoval po trubadurskem pesništvu (neosebno), on pa je pesnil osebno, o neuslišani ljubezni. Njegovi soneti so označeni s številkami, kot pri Shakespeareju.

Sonet št. 61

- tema: izpoved ljubezni Lauri
- motiv: -občudovanje njene lepote, poveličevanje srečanja (...blažen)
 - neuslišana ljubezen
 - nesreča v ljubezni (lok, puščice, krvave rane...)
 - obup zaradi njene nedostopnosti (vzdih, solze, besede)

Pazi: v pesmi ne opisuje, niti ne pripoveduje, ampak je izpoved lirskega subjekta

1. Kdo je v središču pesmi – Laura ali pesnik s svojimi občutki, ki jih je v njem vzbudila občudovana dama?
 - v središču je pesnik s svojimi do Laure. To lahko opazimo, ker on nje ne omenja, govori le o lepoti ... neke ženske. Lahko le sklepamo, da gre za njo
2. Katera beseda se vam v sonetu zdi ključna? Kakšno podobo ljubljene ženske pričara?
 - beseda blažen. Pesnik jo velikokrat omenja, najbrž je ta ženska nežna ali pa se takšna zdi vsaj pesniku
3. Kako sta predstavljeni Dantejeva Beatrice in Laura? V čem sta si podobni in v čem različni?
 - Obe sta lepi, poročeni, obe sta bili neuslišani ljubezni, obema so pesniki namenili veliko del. Različni sta si predvsem v tem, kako pesnika gledata na njiju.
4. Petrarca je v sonetu 17x uporabil veznik in. Kako je mnogovezje uporabljeno v slovenskem prevodu in kako ritmično in pomensko zaznamuje pesem?
 - v slovenskem prevodu je veznik in uporabljen 8x. Mislim, da pesem zaznamuje tako, da poudari določene besede za tem veznikom

5. Poiščite in poimenujte figure.

-stopnjevanje, mnogovezje, okrasni pridevki, antiteze: grenko sladki, ponavljanja, rima: prestopna, metonimija, inverzija, poosebitev

Giovanni Boccaccio (epika), **Dekameron**

Novela: -krajšega ali srednjega obsega

-snov iz resničnega življenja

-v središču en sam dogodek

-malo literarnih oseb

-zgradba enaka kot pri dramatik

-zaplet in razplet zelo hitra

-novela po latinsko novica

Sokolja teorija: en motiv se pojavlja čez celo delo

Dekameron: (gr. deka hamerai – 10 dni), zbirka novel s pripovednim okvirom – 100, 3 mladeniči in 7 mladenk zbeži iz Firenc pred kugo na podeželje, kjer si krajšajo čas s pripovedovanjem zgodb (10 dni x 10 ljudi = 100)

Novela o sokolu:

-v središču en dogodek, drugo so pripetljaji

-glavni motiv: sokol

-tema: viteška ljubezen

-ideja: Giovanna: »...hočem rajši moža, ki potrebuje bogastvo, kakor pa bogastvo, ki potrebuje moža...«

1. Kako se v noveli stopnjuje napetost?

-do glavnega dogodka – prošnje Giovanne za sokola

2. Kateri je osrednji dogodek?

-ljubezen med Friderikom in Giovanni

3. Na katerih mestih se v noveli pojavi sokol?

-kot pomočnik za lov, prijatelj, hišni ljubljencek in hrana

4. Katera je osrednja življenjska ideja novele?

-fant je najprej obubožal, potem pa dobil zeleno žensko

-glej ideja

5. Katere značilnosti Novele o sokolu spominjajo še na srednji vek in katere so že renesančne

-renesančne: ljubezen do sina, poroka ki si jo sam želiš

-srednjeveške: plemiči, socialna zgradba

6. Skušajte poiskati razlike med pravljico in novelo-

-pravljica: čudežne osebe, števila, največkrat so čudežne, neuresničljive v življenju

-novela: uresničljiva v življenju, opisuje resnične dogodke

Novela o bistrourni Filipi

- v središču novele: bistra Filipa
 - vsebuje zasnovno, zaplet, vrh, razplet, razsnovo
-

Miguel de Cervantes Saavedra, Don Kihot

- prvi novoveški roman
- parodija na viteške romane srednjega veka
- zgradba: 2 dela, več kot 50 epizod, vmes novele
- glavni motivi: -viteška ljubezen do Dulsineje
 - popotni vitez
- ideja: -kritika srednjeveških romanov
 - človek ima pravico, da svobodno izbira, po kateri poti naj gre – prava pot je zmernost (idealizem in realizem), saj brez idealov človek ne more živeti
- tema: nasprotje med realizmom in idealizmom
 - preživeli ideali
 - človekova idealna duša/svet brez duhovnih vrednot
- renesančne značilnosti: -človekova samozavest
 - ponos, razumskost
 - človekova svobodna izbira poti
- zgodba: revnega podeželskega plemiča popolna prevzame branje viteških romanov. Don Kihot živi v svetu iluzij, običajne osebe in dogodke preoblikuje v domišljajske osebe. Preprostega kmetiča Sančo Pansa pregovori, da mu služi kot oproda. Don Kihot umre, vendar se svojih zablod zaveda.
- Donkihotovstvo: sinonim za idealizem, za sanje o svetu lepote, pravice, premagovanja zla
- 2 pogleda na svet:
 - idealizem: -življenjski nazor, način življenja, ki nas usmerja k idealom. Don Kihot – idealist (suhi, dolgi, pesniško navdahnjeni lik na konju)
 - obubožan plemič, nesebičen, poduhovljen
 - prebira viteške romane – želi postati popotni vitez, brani nemočne in nedolžne in popravlja krivico (viteški ideali)
 - ne loči več fantazije od stvarnosti, zato se v realnem svetu več ne znajde
 - v viteški opremi in v spremstvu oprode (omisli si ljubezen – Dulcinejo) osedla konja (Rosinant) in odjaše pogumno v boj za pravico, resnico in svobodo
 - kljub norosti (slepa, zvesta ljubezen do Dulcineje, neomajni idealizem in vera v lastno resnico) zbuja spoštovanje
 - komičnost v drugem delu prehaja v tragičnost – nesmiselne avanture postanejo mračne, izgubi iluzije, sanje, dobre misli se sprevržejo v zlo – vitez žalostne podobe
 - Tragikomičnost:** -oba lika sta napol groteskna
 - prepletanje tragike in komike, groza se sprevrže v smeh in obratno
 - spreobrnitev pred smrtjo (samozavedanje in poskus poprave škode – Sančo Pansa)

- realizem: -predstavljanje realnosti (družba, okolje, življenje) take, kot je; vse kar je običajno, tipično, normalno, pogosto. Sančo Pansa – realist (čokati, trezno misleči, preračunljivi lik na oslu)
- preprost, naiven kmet, brez domišljije
- don Kihotov oproda na oslu
- praktičen realist, ki vidi manj, kot je možno videti
- misli in ukrepa stvarno – pomaga don Kihotu reševati težave
- skuša don Kihota vrniti v realnost, a brez uspeha
- obseden s pregovori (misleni svet preprostega človeka – ljudska modrost). Komičnost prehaja v tragiko (ne doseže cilja – vladati na svojem otoku – obogateti – sanje reveža)
- delo je **Roman**: -v 12.st. je ta beseda označevala spise, napisane v novem, romanskem jeziku in ne več v latinščini
- v 13.st. je roman oznaka za pripovedno literarno vrsto večjega obsega in je napisana v nevezani besedi
- po letu 1600 je roman postal najpomembnejša pripovedna vrsta – prej je ta vloga pripadala epu.
- epski junaki se umaknejo literarnim osebam romanov
- don Kihot je prototip junaka, značilnega za evropski novoveški roman
- romane delimo po: -snovi in motivih: zgodovinski, pastirski, pustolovski...
 - obliki: pisemski, dnevniški...
 - tonu in piščevi stališču: humoristični, satirični...
- v renesansi so se romani delili na: -viteške
 - pustolovsko-ljubezenske
 - pastirski
 - pikareskni

1. Ali ste iz prvega odlomka lahko razbrali, kakšni so don Kihotovi ideali?
 - Da. Dobro želje, da bo pomagal vsem, ki potrebujejo njegovo pomoč in naklonjenost
2. Se vam zdi Cervantesov junak smešen ali tragičen? Zakaj?
 - smešen in tragičen hkrati. Njegova dejanja, gledanja, misli delujejo smešno, vse pa se sprevrže v tragiko, saj junak ostaja sam. Ničesar v resnici ne spremeni, njegovi ideali se ne uresničijo, čeprav tega niti sam sebi ne prizna
3. Zakaj je srečanje z Dulsinejo za don Kihota hkrati vrhunec njegove iluzije in hkrati največje razočaranje?
 - Dulsineja je zanj iluzija. Ko sreča kmetico, ki naj bi bila Dulsineja, ki jo toliko časa išče, spozna, da ona ni to, kar je pričakoval – ideal se sprevrže v kruto realnost
4. Kako najde izhod, da ohrani iluzijo?
 - da bi ohranil iluzijo se prepričuje, da je usoda spremenila Dulsinejo v grdo kmetico, da bi jo preizkušala. Ker jo ljubi tudi takšno, kaže, da jo njegova ponižna duša obožuje
5. Ali Sančo Pansa sledi vitezu zaradi gmotnih koristi ali zato, ker mu pohajanje naokrog bolj ugaja kot redno delo in enolično življenje doma, ali morda zato, ker ga je očaral svet viteških pustolovščin?
 - ker mu pohajkovanje ugaja

Lastnosti don Kihota: pomoč, pogumnost, samozavest, popustljivost, poštenost, svet iluzij

Francois Rabelais, Gargantua in Pantagruel

-parodično, satirični renesančni roman

1. Na čem temelji življenje, kakršnega organizira v svoji opatiji menih Janž? Kakšna so po Rabelaisovem mnenju naravna nagnenja svobodnega človeka?

-človek mora o svojem življenju odločati sam in ga tudi voditi

2. Izpišite iz besedila pravila, ki urejajo življenje Telemitov.

-vstajali so, kadar se jim je vzljubilo...stori, kar te je volja

3. Kakšni so ljudje, ki živijo v utopični svobodo telemskega samostana? Ocenite njihove medsebojne odnose. Ali ste v besedilu razbrali, da kar koli ovira njihovo svobodo?

-So pošteni. Razen porok, mislim da jih nič ne ovira

4. Kako razreši Pantagruel protislovje med »imeti in ne imeti ženo«, ki tare Panurga?

-ženo imeti pomeni uporabljati ženo za pomoč, razvedrilo in družbo. Ne imet žene pa pomeni, da ti ne dela potuhe, da zaradi nje ne zamenjaš domovine, Boga

William Shakespeare, Romeo in Julija

Verona:

Montegi:

- starši
- Romeo
- Rozalina
- Mercutio

Capuletovi:

- starši
- Julija
- Paris
- Tybalt (spopad z Romeom; Romeo mora v Montovo – poroka Romea in Julije – pomoč patra Lorenza)

-sporočilo: ljubezen premaga sovraštvo družin

-tragedija (5 dejanj)

-čas dogajanja: strnjen na nekaj dni (dramatična napetost)

-kraj dogajanja: Verona, Montova (samo en prizor)

-snov: ljubezenska (zgodba o nesrečnih ljubimcih)

-motiv: sprti družini (sovraštvo med družinama)

-tema: nesrečna ljubezen Romea in Julije; -ljubezen je neuresničljiva

-Romeo in Julija sama pospešujeta razvoj dogodkov v nasprotno smer

-kontrasti, nasprotja:

-kratkotrajna sreča - žalostna usoda

-svetloba - tema

-življenje - smrt

-ljubezen – sovraštvo

-ideja: ljubezen je plemenitejša od sovraštva: Romeo in Julija morata trpeti, umreti, da se sprti družini pomirita in otreseta sovraštvo

1. Kako se v znamenitem balkonskem prizoru kaže, da je ljubezen obeh mladih brezpogojna in vzajemna ter ima zato prednost pred minljivimi družbenimi normami?
 - kaže se po njenem renesančne mišljenju. Na svojo ljubezen gledata predvsem brez obremenitev, tudi če sta družini skregani. Namreč onadva se na to ne ozirata. Tudi njun dialog je poln metafor, ki so nabite s čustvi

2. Kaj izraža Julija z željo po spremembi svojega ali Romeovega priimka? Bi lahko v tej želji odkrili kakšno renesančno idejo?
 - izraža predvsem tožbo nad sovraštvom teh dveh družin. Ona si tega seveda ne želi, a kaj, ko ljubezen ne sprašuje

3. Kako Julija v istem odlomku izraža svoje ljubezenske občutke? V besedilu skušajte poiskati, kako se ti raztezajo od neposredne izpovedi, prek umika, zadržanosti in previdnosti do priznanja brezmejne ljubezni
 - srečna je, ker jo je izvoljenec obiskal – to lahko razberemo iz njenih besed najprej vzdihuje in se jezi, zaradi njihovega priimka, as se zave nato se na Romeoovo ljubezen odzove nato sodeluje pri njegovih izpovedih želi, da bi se skrivaj poročila

5. Zakaj se Romeo odloči za dvoboj z ženini sorodnikom?
 - za dvoboj s Tybaltom se odloči zato, ker mu ta ubije najboljšega prijatelja Mercutia (maščevanje, čast)

6. Ali se vam zdi odlomek iz 5.prizora 3. dejanje liričen, epičen ali dramatičen? Zakaj doseže napetost v tem delu vrh?
 - odlomek se mi zdi liričen: izpove ljubezni in dramatičen: ne vedli bi ali ne bi. Napetost doseže vrh ljubezenskega srečanja med zakoncema in spoznanja, da je njuna ljubezen obsojena na propad

7. Prispodoba česa postane dan?
 - dan postane prispodoba žalosti, ločitve in strahu pred smrtjo – teme v duši
 - škrjanec: Julija bi mu rada zamenjala glas, oči, vidi ga kot krastačo, ki naj bi naznanjala smrt
 - motivi: dva glavna motiva: dan, noč (ptiča) – ljubezen, sovraštvo

William Shakespeare,
Hamlet
